

Makale Türü/Article Type
Araştırma Makalesi

IJPES

2023

Volume 4, No 2

Sayfa/ Pages: 43-53

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijpes>

Makale Bilgisi/Article Info:

Geliş/Received :16.05.2023

Kabul/Accepted :31.07.2023

e-Yayım/e-Printed:30.08.2023

DOI: 10.59062/ijpes.1297715

Okul Öncesi Dönem Çocukların İzledikleri Çizgi Filmlerin Akran Zorbalığı Açısından İncelenmesi: Rafadan Tayfa Örneği

Beyza DİLEK ÇİN¹

¹ Uzm., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, beyzadilekin@gmail.com

 ORCID ID:0000-0001-7688-6969

Özge ÖZEL (Sorumlu Yazar)²

² Dr. Öğrt. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, ozgeozel@mehmetakif.edu.tr

 ORCID ID: 0000-0003-4992483X

Perihan ÜNÜVAR³

³ Prof. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, perihanunuvar@mehmetakif.edu.tr

 ORCID ID:0000-0002-6285-5181

ÖZ

Bu araştırmanın amacı okul öncesi dönem çocukları tarafından en çok izlenen çizgi filmlerden biri olan 'Rafadan Tayfa'da sözel metinlerde ya da görsellerde akran zorbalığına yer verilme durumunun incelenmesidir. Bu araştırma temel nitel araştırma deseninde düzenlenmiştir. Araştırmaya Rafadan Tayfa çizgi filminin TRT Çocuk Youtube Kanalında yayınlanmış 127 bölüm içerisinden en yüksek izlenme oranına sahip 20 bölümü dahil edilmiştir. Verilerin elde edildiği 20 bölümün tamamı içerik analiz türlerinden kategorisel içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular; Rafadan Tayfa Çizgi filminde akran zorbalığına sözel metinlerde ve görsellerde çok yoğun olarak yer verilmediğini, göstermiştir. Bunun yanı sıra, fiziksel zorbalık türlerinden hiç birine yer verilmediği belirlenirken sözel veya dolaylı zorbalık türlerinden bazılarını içerdiğini ortaya konmuştur. İncelenen 20 bölümden beşinde hiçbir zorbalık davranışı yokken, 15 bölümde çoğunlukla alay etme davranışına yer verildiği gözlenmiştir. Çocukların izledikleri davranışları bireysel davranışa dönüştürebileceği göz önünde bulundurularak diğer çizgi film içeriklerinin de akran zorbalığı açısından incelenmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Akran Zorbalığı, Çizgi Film, İçerik Analizi

An Analysis of the Cartoons Watched by Preschool Children in Terms of Peer Bullying: The Example of Rafadan Crew

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the situation of peer bullying in verbal texts or visuals in one of the most watched cartoons called 'Rafadan Tayfa' by preschool children. This research was designed as qualitative research. The 20 episodes of the Rafadan Tayfa cartoon with the highest viewing rate among 127 episodes broadcast on TRT Children's Youtube Channel were included in the research. All of the 20 selected episodes were analyzed with the categorical content analysis method, which is one of the content analysis types. Findings showed peer bullying is not included in verbal texts and visuals in the selected Rafadan Tayfa episodes. In addition, while it was determined that none of the physical bullying types were included, it included some types of verbal or indirect bullying. While there was no bullying behavior in five of the 20 episodes examined, it was observed that teasing behavior was mostly used in 15 episodes. Considering children can transform the behaviors they watch into individual behaviors, it is recommended to examine other cartoon contents in terms of peer bullying.

Keywords: Peer bullying, cartoon, content analysis

Atf için: Dilek Çin, B., Özel, Ö. & Ünüvar, P. (2023). Okul öncesi dönem çocukların izlediği çizgi filmlerin akran zorbalığı açısından incelenmesi: Rafadan Tayfa örneği. *Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 43-53.

Etik Kurul İzin Bilgileri: Bu çalışmanın verileri canlılardan toplanmadığı için etik kurul iznine ihtiyaç yoktur.

This is an open access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution and reproduction in any medium, provided the original authors and source are credited.

1. GİRİŞ

Okul öncesi dönemde çocuklar akranları ile bir araya gelerek sosyal açıdan yeterliklerini geliştirirler. Bu dönemde akran ilişkileri sosyal ortamlarda kendilerini nasıl ifade edebilecekleri konusunda onlara deneyim kazandırır (Bradley, 2001). Maruz kalınan bu ilişkiler, çocukların sosyal yönden pek çok becerilerini geliştirebileceği gibi, akranlarına karşı zorba davranışlar göstermeye ya da akranları tarafından zorba davranışlara maruz kalma deneyimlerini de beraberinde getirmektedir (Yalçıntaş, 2018). Bu noktada zorbalığın tanımını yapmak faydalı olacaktır. Zorbalık, Olweus (1994) tarafından “bir kişi ya da grubun, kendini savunamayan bir kurbanı karşı gösterdiği, kasıtlı ve tekrarlı biçimde zarar vermeyi hedefleyen fiziksel, sözlü ya da ilişki eylemler” olarak tanımlanmıştır.

1.1. Akran Zorbalığı

Olweus (1994) tarafından akran zorbalığı “bir kişi ya da grubun, kendini savunamayan bir kurbanı karşı gösterdiği, kasıtlı ve tekrarlı biçimde zarar vermeyi hedefleyen fiziksel, sözlü ya da ilişki eylemler” şeklinde tanımlanmıştır. Bir noktada, neredeyse herkes zorbalığı, kurbanları, seyircileri veya faileri gözlemlemiştir. Gelişimsel olarak, akran zorbalığı okul öncesi dönem gibi erken bir tarihte ortaya çıkar. Olweus (1978, 1993) zorbalık ve kurbanlar arasında bir ayrım yapmıştır. Zorbalar hiperaktif, fevri, akran reddi, akademik mücadele ve travmatik ve katı ev ortamlarına sahip kişiler olarak tanımlanmıştır. Okul öncesi dönemde zorbalık, akran gruplarına dayanır (Saracho, 2016). Okul öncesi çocukların arkadaş eksikliği, onları arkadaşlıktan veya oyun arkadaşı ilişkilerinden mahrum bırakabilen mağduriyet için sosyal bir risk faktörü haline gelir. Okul öncesi dönemde zorba-kurbanlarının özelliklerinden birkaçı genellikle sosyal olarak nahoştur, bu da onları yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde zorbalık davranışlarına girme konusunda daha büyük bir risk altına sokar. Zorba ve kurban rollerinin istikrarı, okul öncesi çocuklar için dalgalanır (Saracho, 2016).

1.1.1. Akran Zorbalığı Nedir?

Finnegan ve arkadaşları, (1998: 1076) akran zorbalığını, iki birey arasında geçen bu bireylerin ise birinin saldırgan durumda diğerinin ise kurban durumunda olduğunu ve saldırgan bireyin kurbanını bilinçli olarak baskı alarak, sıkıntı ve acı verme durumuyla sonuçlandığını, saldırganın yani zorbanın kurbanına yaptıklarından haz almış olduğu bu durum dikkate alınmaz ise bu sürecin uzayacağı saldırganlık durumu olarak açıklamıştır (Akduman, 2012). Olweus, (1980: 644)’un yapmış olduğu incelemelerinde bir öğrencinin başka bir öğrenci veya öğrenci grubu tarafından fiziksel, sözlü, sosyal veya çevrimiçi olarak saldırgan, rahatsız edici, zarar verici davranışlara tekrar tekrar maruz kalması şeklinde belirtmiştir (Akduman ve Öztaş, 2018).

Zorbalık sadece büyük yaş gruplarında değil okul öncesi dönemde de görülen uluslararası bir sorundur (Helgeland ve Lund, 2016). Buna rağmen uluslararası düzeyde dokuz yaş altı akran zorbalığı çalışmaları yeterli düzeyde değildir (Ey ve Spears, 2017). Kochenderfer-Ladd ve Wardrop (2001) zorbalık yapan çocuk ile zorbalığa uğrayan çocuk arasında güç eşitsizliği görmüştür. O’Moore, ve diğ., (1997)’de yaptıkları çalışmada genellikle zorbalık davranışı sergileyen çocuk; daha yaşlı, fiziksel olarak daha güçlü veya sosyal olarak daha kalabalık olduğunu gözlemlemiştir. Akran zorbalığı sanılanın aksine sadece fiziksel zorbalık şeklinde görülmez. Fiziksel zorbalığa ek olarak sözlü ve sosyal zorbalık da yaygın bir zorbalık türlerindedirler (Tanrikulu vd., 2021).

Crick ve Dodge (1996) da zorbalık davranışlarıyla doğrudan bağlantılı görünen belirli bilişsel özellikler bulmuşlardır. Çalışmalarından elde edilen bulgular, zorbaları diğer çocuklarla karşılaştırırken, zorbaların sözlü ve fiziksel saldırgan eylemleri, zorba olmayan çocuklara göre önemli ölçüde daha olumlu şekillerde değerlendirme olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Zorbaların proaktif saldırganlığı, özellikle eş zamanlı işbirlikçi ve diğer prososyal davranışların yokluğunda, genellikle akranları tarafından reddedilmeyle sonuçlanır (Alsaker ve Nägele, 2008).

1.1.2. Akran Zorbalığı Türleri

Araştırmalara bakıldığında zorbalık ile ilgili farklı türlerin olduğu görülmektedir. Cornell ve Bandyopadhyay (2009), Elliott (2002) ve Perren (2000)’e göre zorbalık, sözel olabileceği gibi fiziksel olarak kendini gösteren olumsuz hareketler içerir ve doğrudan veya dolaylı olarak kendini gösterirken Byrne (1995)’e

göre ise zorbalık, zihinsel ya da fiziksel veya bu ikisinin birleşiminden oluşabilmektedir. Nicolaidis vd. (2002)'in yorumuna göre ise zorbalık, psikolojik bir saldırı, fiziksel hatta sözel olarak da ya da karşılık verilerek olabilmektedir. Akran zorbalığı ile ilgili yapılan araştırmaların en önemli savunucularına yakın olan Sharp ve Smith (2003)'de zorbalık kavramını sözel, fiziksel ve dolaylı şeklinde üç türde oluşmaktadır (Gülay, 2009).

1.1.2.1. Fiziksel zorbalık

Fiziksel zorbalık zorbanın kurbanına doğrudan fiziksel bir güç uygulamasıdır. Tokat atma, dürtme, sıkıca tutma, çarpma, sarsma, saçını çekme, tekmeleme, çelme takma, eşyalarına zarar verme, bir yere kapatarak orada mahsur bırakma, ısırma gibi davranışların görüldüğü zorbalık türüdür (Rivers ve Smith, 1994).

1.1.2.2. Sözel zorbalık

Sözel zorbalık kurbanına karşı zorbaların sözlü olarak etkisi altına alma durumudur. Bu tür zorbalıkta zorba kurbanını incitmek amacıyla sözlü olarak bir tür tacizde bulunur. Sözel zorbalıkta özellikle ad takma, azarlama, sataşma, küçük düşüren sözler sarfetme, alay etme, iftira atma, kurbanın cinsiyeti ya da fiziksel özellikleri ile ilgili yorumlarda bulunma, küfretme gibi durumlar söz konusudur (Uysal ve Dinçer, 2012).

1.1.2.3. Dolaylı zorbalık

Bu tarz zorbalık türü ise, zorbanın kurbanına ne doğrudan bir fiziksel ne de sözel güç kullanması görülmez. Zorba, kurbanı ile birebir karşısına almamaktadır. Bunun nedeni diğer akranları ile olan ilişkilerinin bozulmasını istememeleridir (Yalçıntaş Sezgin, 2018). Bu nedenle zorba, utandırma, hoş olmayan dedikodular yayma, kıs kıs gülme, yalnızlaştırma, sosyal gruplardan dışlama, gözlerine dikerek bakma, tehdit etme, nefret dolu bakma, görmezlikten gelme, gibi davranışlarda bulunmaktır (Uysal ve Dinçer, 2012). Monks vd., (2011) okul öncesi dönem çocuklarında, fiziksel ve sözel zorbalık davranışlarının, dolaylı zorbalık davranışına oranla daha meyilli olduklarını savunmuşlardır. Adams, (2008), Crick ve arkadaşlar, (2006) ve Monks vd., (2011) ise, okul öncesi dönemindeki çocuklar arasında dolaylı zorbalığın yaygın bir şekilde kullanıldığını savunmuşlar ve bunu arkadaşlıklarını bitirmekle tehdit etme, oyundan dışlama, gruptan atma ya da kişi hakkında kötü söylentiler yayarak gerçekleştirdiklerini savunurlar (Uysal ve Dinçer, 2012).

1.1.3. Akran Zorbalığının Neden Olduğu Sorunlar

Perren (2000)'de okul öncesi dönemde saldırganlık ve zorba davranışlarla karşılaşan çocukların yaşamları boyunca okulda veya sonraki dönemlerini içeren yaşamlarında zorbalık gösteren davranışlarına sebep olacağını savunur (Gün ve Akduman, 2022). Zorbalık, okul çağındaki çocuklar arasında gerçek veya algılanan bir güç dengesizliği içeren istenmeyen, saldırgan davranışlardır. Davranış zamanla tekrarlanır veya tekrarlanma potansiyeline sahiptir. Hem zorbalığa uğrayan hem de başkalarına zorbalık yapan çocukların ciddi ve kalıcı sorunları olabilir (Gün ve Akduman, 2022).

1.2. Çizgi Filmler

Çocukların boş zamanlarını değerlendirirken birçok eğlence yolu vardır. Bunların arasında çizgi film izlemek en sevilen eğlenceleri arasındadır. Teknolojinin ilerlemesi çocukları hayali çizgi filmlerine ulaşmaya yöneltmiştir. Çizgi filmler bazı ailelerde birincil faaliyet olarak yer almaktadır. Altıncılıç ve Özkan (2014) çocuklar üzerinde yapmış oldukları çalışmada 1-6 yaş grubu çocukların gün içinde televizyon izleme saatlerini yaklaşık olarak iki saat olduğu şeklinde belirtmişlerdir (Yağan Güder vd., 2017).

1.2.1. Çizgi Filmin Tanımı

Çizgi film, çocukların şekillerini ve davranışlarını en çok çeken şeydir. Çocukların küçük yaşları, neyin yanlış neyin doğru olduğu konusunda hiçbir fikirleri olmaması ve ne görse ne dinlese zihnine kazanması açısından çok kritiktir. Dolayısıyla izlenen tüm çizgi filmlerin çocuklar tarafından izlenen çizgi filmlerin çocukların üzerinde etki ettiği kaçınılmazdır. İzlenen çizgi filmlerin etkilerinin ölçülebilmesi için içeriklerinin olumlu mu olumsuz mu olduğuna bakılmalıdır. Tümkan (2007) yapmış olduğu çalışmalarında çocukların izlemiş oldukları çizgi filmlerde gördüğü hareketleri ve olayları örnek alarak yapmaya çalıştıklarını belirtmiştir (Yağan Güder vd., 2017).

1.2.2. Çizgi Filmlerin Çocuk Gelişimi Üzerindeki Etkileri

Bir çocuk bir çizgi film kahramanını uzun zaman boyunca rol model olarak alabilir. Çizgi film karakteri, senaryo kadar çizer tarafından da oluşturulur ve bu durumun temsil ettiği şey çocuğun yaşamında herhangi bir

yan etki meydana getirebilir. Can (2009)'da çocuğun iyi mesajların saf içeriğini almasının ve doğru bir şekilde benimsemesinin çok önemli olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla çizgi filmlerin çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler göstermesi kaçınılmazdır (Bayır ve Günşen, 2017).

1.2.2.1. Olumlu etkileri

Bir çizgi film sayesinde bir çocuk düzgün konuşmayı, mizacını kontrol etmeyi, yaşlılara yardım etmeyi, ebeveynlerini dinlemeyi, fakirlere yardım etmeyi ve arkadaşlarından nefret veya kıskançlık duymadan bir grup içinde çalışmayı ve benzeri pek çok şeyi öğrenebilir. Abdüsseman'ın (2013) yapmış olduğu çalışmada, çizgi film içeriği yolu ile çocuklara bir takım olumlu becerilerin öğretilebileceğini söylemiştir. Örneğin; nasıl lider olunacağını, oyunculuğu nasıl düşüneceğini, sorunları analiz edeceğini, riski yöneteceğini ve hatta bir çocuğa sporu sevdireceğini çizgi film yolu ile öğretilir. Ayrıca onlara vahşi doğada nasıl davranacaklarını, bir yarayı nasıl iyileştireceklerini, rüzgâr yolunu bilmelerini, pusula yapmalarını, küçük bir tekne yapmalarını, çadır kurmalarını ve düzgün bir şekilde ip bağlamalarını da öğretilir (Bayır ve Günşen, 2017).

1.2.2.2. Olumsuz etkileri

Tüm olumlu etkilerinden bahsettikten sonra olumsuz olan etkilerden bahsetmekte de fayda vardır. Bir çizgi film, bir çocuğa daha önceden yaşamış olduğu diğer tüm deneyimlerden çok daha tehlikeli olabilir. Kafa karıştıracak içeriklere sahip olabilir. Ebeveynlerin öğretileri ile çatışabilecek farklı yönergeler içerebilir. Zararlı içeriklere sahip olan bir çizgi film, çocuğun ebeveynleri, arkadaşları ve öğretmenleri hakkında olumsuz ve farklı fikirlere sahip olmasına sebep olabilir. Kasıtlı olarak olumsuz içerik veya kötü yönetim, bir çocuğun eğitiminden, becerilerinden, zihniyetinden, dinine göre büyüdüğü yaşam tarzından şüphe duymasına neden olabilir (Bayır & Günşen, 2017). Ekranda bir kahraman olarak beliren olumsuz tutum ve tavırlara sahip bir karakter, hayata ve çevresine dair anlayışını çarpıtan bir çocuğu resmedebilir. Daha önce olumlu davrandığı aynı durumlarda agresif davranabilir veya kötü kararlar verebilir. Ancak anne baba gözetiminde, birçok sohbetle çocuklar zamanla film ile gerçeklik arasındaki farkı görebilmektedirler (Yağan Güder vd., 2017).

Zorbalık, saldırganlığın bir türüdür ancak her saldırganlık zorbalık olarak nitelendirilemez. Zorbalık olabilmesi için, saldırganlık özelliğine ek olarak, eşit olmayan güç ilişkisi (zorba- mağdur, güçlü – güçsüz), ve bu ilişkinin kasıtlı olması ve süreklilik arz etmesi gerekmektedir. Bu yönden bakılınca, saldırganlığa kıyasla zorbalık daha sabit ve sürekli olarak devam eden bir davranış olarak ele alınmaktadır. Zorbalığın saldırganlıktan farklı olan bir başka yönü de fiziksel ya da zihinsel olarak güçlerin birbirinden farklı olmasıdır (Olweus, 1994; akt. Metin Aslan ve Tuğrul, 2014).

Okul öncesi dönem çocukları zorbalık davranışlarına, sadece akran ilişkilerine maruz kalarak değil aynı zamanda çevreden çeşitli uyaranları gözlemleyerek de maruz kalmaktadırlar. Okul öncesi dönem çocukların maruz kaldıkları bu uyaranların bazıları, onlara yönelik olarak çeşitli TV kanalları, çocuk programları, çizgi filmler, DVD'ler, internet kaynaklarını içermektedir. Günümüzde çocukların bu kaynaklara erişimi oldukça kolaydır ve özellikle TV izleme çocuklar tarafından oldukça fazla tercih edilmektedir (Yağan Güder vd., 2017).

Gerek akran ilişkilerinden gerekse TV gibi çevresel uyaranlar vasıtası ile maruz kalınan ve gözlemlenen zorbalık davranışlarının okul öncesi dönem çocuklarını; yaşadıkları dönemde olduğu kadar yaşamlarının sonraki dönemlerinde de önemli ölçüde etkilemektedir. Olumsuz akran ilişkileri çocukların okula uyumu, motivasyonu ve başarısı için önemli belirleyicilerdendir (Chen vd., 2005; Doll vd., 2003). Olumsuz akran ilişkileri de aynı şekilde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Yapılan bazı araştırmalar, zorbalık nedeniyle okula devamsızlık, okuldan kaçma gibi davranışların yanı sıra, fiziksel ve psikolojik olarak çocukların olumsuz etkilendiklerini göstermektedir (Gündüz, 2019). Okul Öncesi dönemde yaşanan zorbalık davranışlarının, sadece maruz kalan değil, aynı zamanda zorbalık yapan çocuklar üzerinde de yaşamları boyunca devam eden olumsuz etkileri vardır. Bu dönemde yaşanan zorbalık davranışları, çocukların yaşamları boyunca onları olumsuz yönde etkilemekte ve sosyal-duygusal yönden güçsüz olmalarına da neden olmaktadır (Uysal ve Dinçer, 2012).

Öte yandan, akran zorbalığının erken yaşlarda fark edilmesi ve ele alınması da çocukların göstermeye meyilli olduğu zorbalık davranışlarının önüne geçilmesinde önemli bir etkidir (Saracho, 2016). Aynı zamanda, çocukların akran zorbalığı örnek alabileceği davranışlara karşı dikkatli olmak gerekir (Wee ve Lee, 2020).

Günümüz çocuklarının ekran karşısında çok fazla vakit geçirdiği ve izlediklerini davranışa dönüştürdükleri göz önünde bulundurulduğunda ise alan yazında okul öncesi dönemde akran zorbalığının çevresel uyaranlardan TV programları kapsamında incelendiği çalışmaların sayısının oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Bu nedenle, sadece akran ilişkileri ile sınırlı olmadığı, aynı zamanda çevresel çeşitli TV programları gibi uyaranlar yolu ile de gözlemlenebilen akran zorbalığı davranışlarının bu programlarda ne kadar yer aldığına saptanması amacı ile de çalışmanın yapılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, okul öncesi dönem çocukları tarafından sevilerek izlenen “Rafadan Tayfa” çizgi filminin akran zorbalığına yönelik konuları işleme ve görsel olarak sunma durumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki soruların yanıtı aranmıştır:

- Rafadan Tayfa çizgi filminde fiziksel akran zorbalığına yer verilme durumu nasıldır?
- Rafadan Tayfa çizgi filminde sözel akran zorbalığına yer verilme durumu nasıldır?
- Rafadan Tayfa çizgi filminde fiziksel akran zorbalığına yer verilme durumu nasıldır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada, okul öncesi dönem çocukların en çok izledikleri çizgi filmlerin akran zorbalığı içerme durumu araştırılmıştır. Yapılan çalışma temel nitel araştırma deseninde düzenlenmiştir. Nitel araştırma; gözlem, görüşme, doküman analizi, olay incelemesi, uzman görüşü, odak gruplar gibi yöntemleri içine alan araştırma türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmanın amacı doğrultusunda veriler için sadece herkese açık yayınlanan çizgi filmler kullanıldığı ve hiçbir canlıdan veri toplanmadığı için etik kurul iznine ihtiyaç duyulmamaktadır.

2.2. Veri Toplama Aracı ve Verilerin toplanması

Bu çalışmaya dahil edilen 20 bölüm amaçlı örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Seçilme kriterleri ise TRT Çocuk Youtube Kanalında yayınlanmış olan 127 bölüm içerisinde izlenme oranı en yüksek olan 20 bölüm olmasıdır. Rafadan Tayfa çizgi filmi seçimi yapılırken Burdur ve Denizli ilindeki 174 çocuğa en çok hangi çizgi filmi izledikleri sorulmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda en çok Maşa ile Koca Ayı çizgi filminin ardından Niloya ve Rafadan Tayfa çizgi filmleri en çok tercih edilenler olmuştur. Maşa ve Koca ayı ve Niloya çizgi filmleri ile ilgili literatürde pek çok çalışma olduğu için de Rafadan Tayfa çizgi filmi ile çalışma yapılmıştır (Fırat, 2019; Karakale; 2018; Karakuş, 2015; Özgür vd., 2020; Yağan Güder vd., 2017; Yılmaz ve Arı, 2021). Rafadan Tayfa çizgi filmine ait çok izlenen bölümlerin daha fazla kitleye ulaştığı düşünüldüğü için, olası etkilerin de genellenmesinde daha fazla kişiye erişim göz önüne alınmıştır.

Rafadan Tayfa, TRT Çocuk kanalında, 1 Aralık 2014 tarihinde yayını başlatılmış bir Türk yapımı animasyon çizgi filmidir. ISF Studios’un çekimlerini yaptığı çizgi film serisinin yapımcılığını ve yönetmenliğini İsmail Fidan yapmaktadır. Çizgi film serisi günlük hayat akışına göre, ramazan ayında Ramazan Tayfa, Dijital Tayfa, Trafik Tayfa gibi farklı seriler de bulundurmaktadır. Çizgi film serisi İstanbul Avrupa Yakasında yaşayan bir arkadaş grubunun mahalle yaşamı içerisindeki farklı maceralarını konu almaktadır (Rafadan Tayfa, 2023).

Çizgi filmde yer alan karakterler şöyledir. Hayri, Kamil, Mert ve Akın dört arkadaştır. Mert ve Akın kardeşlerdir. Hale ve Sevim de çocuk karakter olarak çizgi filmde sıklıkla yer alan karakterlerdir. Hale de Hayri’nin kardeşidir. Basri Amca, Rüstem Abi, Saadetin Usta, Kuşçu Baba, Fatma Nine ve köpekleri Yumak olmak üzere farklı karakterler de bulunmaktadır.

2.3. Verilerin Analizi

Yapılan bu çalışmada çizgi filme ait senaryolar görselleri ile birlikte değerlendirilmiştir. Araştırma verilerinin analizi için kategorisel içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Verilerin elde edildiği 20 bölümün tamamı içerik analiz türlerinden kategorisel içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analizde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İçerik analizi tekniği sadece metinler üzerinde uygulanabilen bir teknik değil, görsellerin, televizyon programlarının ya da çekimlerin analizi için de kullanılabilen bir tekniktir (Büyüköztürk vd., 2014). Verilerin analizi için, uzman görüşleri de alınarak oluşturulmuş içerik analizi formu ile bölümlerde gözlenen akran zorbalığı temasına ait içerikler belirlenmiştir. Bu form akran zorbalığına yönelik içerikleri akran zorbalığı türleri ve zorba davranışları

ifade eden fiziksel ve sözel davranış kategorilerine yer verilmiştir. İzlenen her bölüm için zorbalık türlerinden hangisinin olup olmadığı kategorik olarak incelenmiştir.

2.4. Geçerlilik ve Güvenirlilik

Yıldırım ve Şimşek (2013) nitel araştırmalarda güvenilirlik elde etmek için meslektaş teyidi kullanılabileceğini belirtmiştir. Bu araştırmada iç güvenilirliğinin (tutarlılığının) artırılması için verilerin analizi için oluşturulan forma araştırmaya katılmayan iki farklı uzman görüşü alınmıştır. Dış güvenilirliğinin (teyid edilebilirliğinin) artırılması için ise analizler araştırmayı yürüten araştırmacılar tarafından ayrı ayrı yapılarak bulgular karşılaştırılmıştır. Karşılaştırılan bulgularda %97 oranında benzerlik saptanmış, dolayısıyla araştırmacının güvenilirliği sağlanmıştır. Ayrıca nitel araştırmalarda geçerlilik sağlanabilmesi için analiz kısımlarının detaylı anlatılarak rapor edilmesi önerilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada analizler sırasında detaylı betimlemelere yer verilerek çalışmanın daha geçerli olması hedeflenerek dış güvenilirliği artırılmıştır. İç güvenilirliği için ise literatürdeki benzer çalışmalar incelenerek bu çalışmalardan faydalanmış detaylı aktarılmıştır. Uzman görüşü ve betimlemeler yardımı ile çalışmayı okuyan hemen herkesin gözünde çalışmayı detayları ile ele alabilmesi sağlanmıştır.

3. BULGULAR

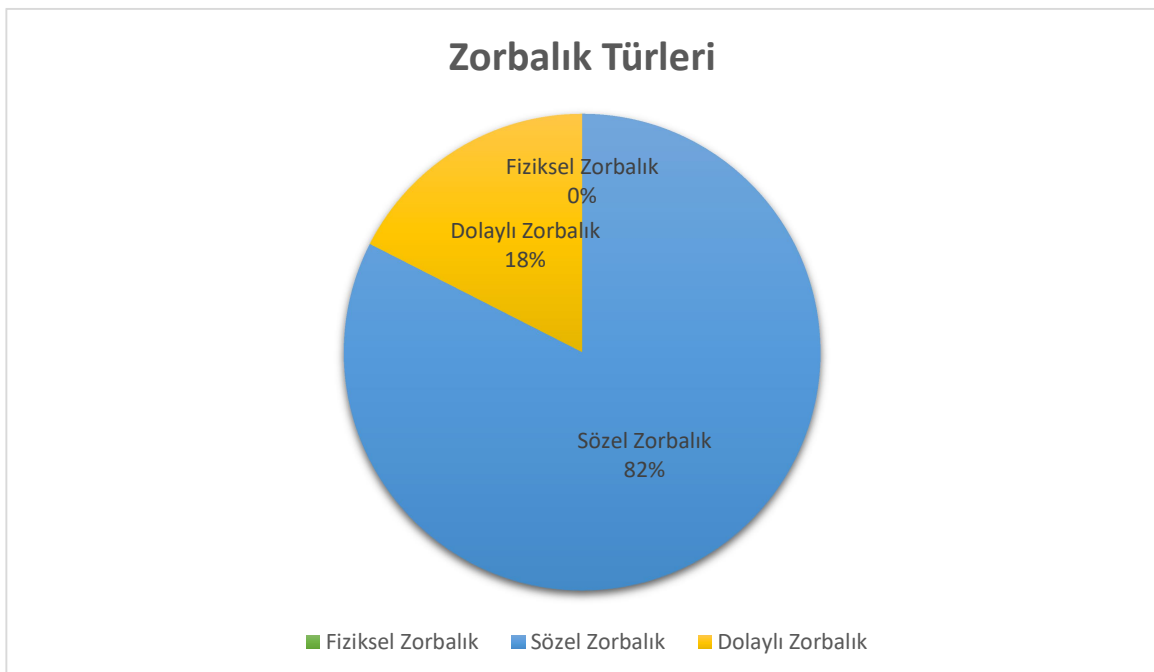
Araştırmanın bulgularına göre Rafadan Tayfa çizgi filminde fiziksel zorbalık türlerinden hiçbirine yer verilmediği, sözel ve dolaylı zorbalık türlerinden bazılarının yer aldığı bölümler Tablo 1 de görülmektedir. Sözel zorbalık türlerinden en fazla görülen zorbalık türü “alay etme”dir. Dolaylı zorbalık türlerine bakıldığı zaman ise dört farklı türde zorbalık bulunduğu ve hemen hepsinin de izlenen 20 bölümden yalnız 1 ya da 2 tanesinde yer aldığı elde edilen bulgular arasındadır.

Tablo 1. Akran zorbalığı içeren bölümler

Zorbalık Türü	Zorbalığın Yer Aldığı Bölümler	
Sözel Zorbalık	Alay etme	43,65,17,48,64,46,54,97,26,29,31,45
	Küçük düşürme	43,17,54,97,21,49
	Cinsiyet / fiziksel özellikleri ile ilgili yorumda bulunma	2,46
	Azarlama	43,47,26,45
Dolaylı Zorbalık	Nefret dolu bakma	31
	Görmezlikten gelme	65
	Sosyal gruptan dışlama	2
	Kıs kıs gülme	21,45

3.1. Fiziksel Akran Zorbalığı

Şekil.1 'de de gösterildiği gibi, 127 bölüm içerisinde en çok izlenen 20 bölüm incelendiğinde fiziksel

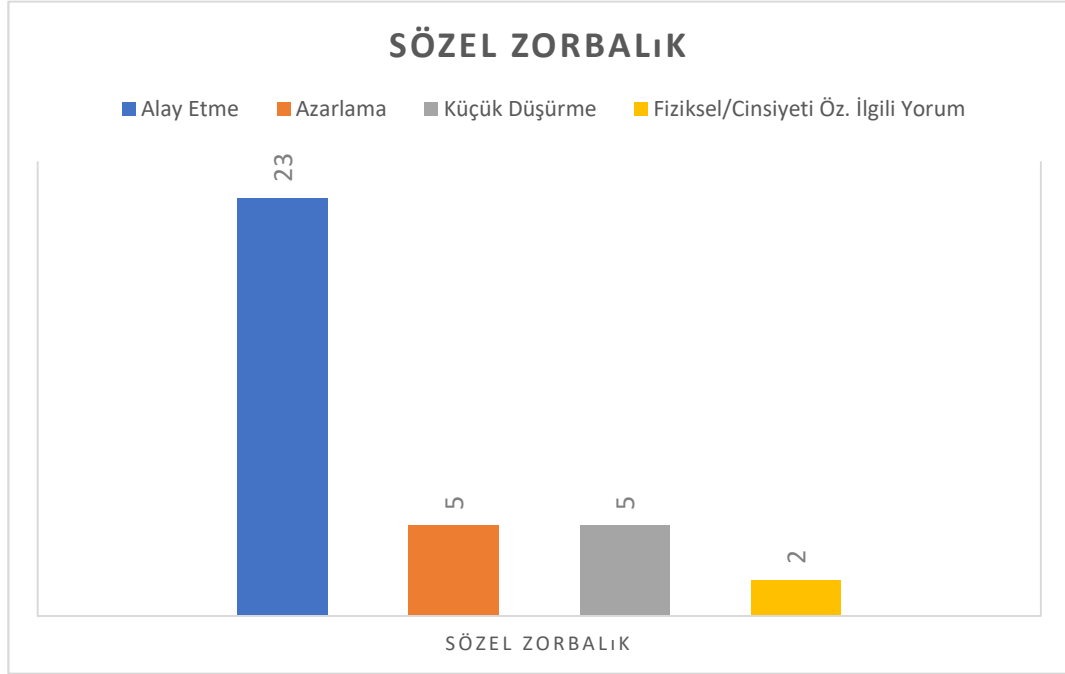

zorbalık türünden hiçbir davranışa ratlanmamıştır.

Şekil 1. Fiziksel zorbalık ait bulgular

3.2. Sözel Akran Zorbalığı

İzlenen Bölümler sonucunda akran zorbalığı türlerinden sözel zorbalık türünün yer aldığı bölümler incelendiğinde, sözel zorbalık türlerinden en çok alay etme davranışı uygulanarak zorbalık yapıldığı bulgusu elde edilmiştir. Azarlama ve küçük düşürme davranışları alay etme davranışına göre daha az uygulanan zorbalık olarak kayıtlara geçmiştir. En az rastlanan sözel zorbalık türü ise cinsiyet ya da fiziksel özellikler ile ilgili yorum yapma davranışı olarak kaydedilmiştir. Toplamda 35 farklı yerde sözel zorbalık davranışı izlenmiş; bunların 23'ü alay etme, 5'i azarlama, 5'i küçük düşürme ve 2'si cinsiyet ya da fiziksel özellikler ile ilgili yorum yapma davranışdır.

Şekil 2. Sözel zorbalık ait bulgular

3.2.1. Alay Etme Davranışı ile İlgili Bulgular

Alay etme davranışı genel olarak arkadaşlar arasında oynana bir oyun ya da bir etkinlikte daha iyi olduğunu ifade etme için kullanılan cümlelerde karşı tarafın yapılan işte daha kötü olduğunu ifade ederek alay etmesi şeklinde yer almıştır. Örneğin:

65. bölümde Kâmil, Hayri ve Mert basketbol oynamaktadır. Daha iyi oynadığını ifade etmek için oyunda Hayri'yi atlatıp sayı attıktan sonra

Kamil Mert'e "Biraz foto altına gel de Hayri gibi fotoğrafını çekeyim" demiştir.

Aynı bölümde Hayri basket atamadığında ise;

Mert: "Tam adrese teslim oldu gerçekten"

Kamil: "Postacı Hayri!"

Bir başka örnek ise 17. bölümde enstrümanlarıyla müzik yapan Rafadan Tayfa, vokal eksikliği olduğunu düşünür ve bir vokal seçmeye karar verir. Bunun için grup içinde bir tartışma başlar. Hayri, Kamil ve Mert'ten her biri kendisinin vokal için daha uygun olduğunu savunur. Hayri şarkı söylerken mert ve Kamil kulaklarını tıkar. Şarkı bitince;

Mert "Hayri, şarkı bitti mi? Oh nihayet! Kâmil kulaklarını açabilirsin, şarkı bitmiş."

Kamil "korkuyorum mert açamam!"

Sesinin tiz olması ile ilgili yorum yaparak onun vokal olmaya uygun olmadığını ifade ederken;

Kamil "sesin öyle tiz çıkıyor ki mahallenin camları sallandı."

Mert "zor kurtardık. Bir nakarat daha dayanamazlardı."

Şarkı söyleme sırası Kamil'e geldiğinde Kamil şarkı söylerken Mert ve Hayri uyuyakalır. Şarkı bittikten sonra uyuduklarını görünce;

Kamil "ya o kadar mı sıkıcı söyledim arkadaş!"

Hayri "bütün şehir uyuya kaldı Kamil. Amacın buysa iyi bir şey."

97. bölümde kâğıttan uçak yarışı yapan Kamil, Mert ve Hayri arasındaki konuşmalarda yine alay etme davranışı izlenmiştir. Uçağı ilk önce Kamil fırlatır.

Kamil "haydi kaşif uç bakalım."

Etrafına bakınır uçağı göremez meğer uçak ayağının hemen dibine düşmüştür. Mert ve Hayri ona kahkaha atarak gülerler.

Hayri “mert en kısa süren keşif diye bir rekor türü var mı?”

Tekrar gülerler. Atış sırası Hayri'ye gelir. Uçağı fırlattıktan sonra uçağı uçup dönüp dolaşıp Hayri'nin kafasının arkasına çarpar ve düşer.

Kamil “senin için uçağına isim buldum Hayri. Bumerang!”

Alay etme davranışı yalnızca bir işte daha iyi olduğunu ifade etmek için değil aynı zamanda arkadaş arasında şaka ya da muhabbet amaçlı yapılan bir davranış olarak da karşımıza çıkmaktadır. 48. bölümde mert Hayri ve Camille'e merkezkaç kuvvetinden bahseder. Mert ve Kamil gülerler.

Hayri “bak Kamil! Mert yine merkez dedi.”

Kamil “merkez(telsiz sesi yapar) merkez duyuyor musun? Tamam. (telsiz sesi yapar)”

Hayri “(telsiz sesi yapar) merkez dinlemede. Tamam.”

Kamil “merkez kaç! merkez kaç! “

3.2.2. Azarlama Davranışı ile İlgili Bulgular

Azarlama davranışı genelde istenmeyen durumlar ile karşılaştıklarında ve öfkelendiklerinde sergiledikleri bir zorbalık davranışı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bölüm 43'te uzun uğraşlar sonucu domino taşlarını dizen Akın, taşların devrilmemesi için oldukça özenli davranır. Etrafta taşların devrilmesine sebep olabilecek aksiliklerin de önüne geçer. O sırada onu gören Sevim ve Hale onun yaptığı şekle bakar ve beğendiklerini ifade ederek Akın ile konuşurlar ve giderler. Bir süre sonra Hayri, Kamil ve Mert Akın'ın dizdiği taşları görüp en baştaki taşı devirip çıkacak olan şekli merak ederler. Akın her birinin taşları devirmesine engel olur. Eve gidip biraz daha taş getirmek isteyen Akın, çok emek verdiğini bitirmeden devrilmesini istemediğini ve abilerini taşlarını korumaları için görevlendirdiğini söyler. Görevi kabul eden Rafadan Tayfa üçü birden muhafız selamı vererek ayaklarını yere vurur. Vurmanın sarsıntısı ile taşlar devrilir. Üzgün bir şekilde Akın eve gider. O sırada oradan geçen Sevim ve Hale taşların devrildiğini görürler.

Sevim “sakın bu taşları biz devirdik demeyin. Akın olası her aksiliği aştı ama bir tek sizi hesap edemedi anlaşılır.”

Başka bir bölüm olan 47. Bölümde ise kuklası ile vantrilok olan Kamil bir gösteri yapar. Kukladaki arıza sebebi ile kukla elinden çıkmaz ve iki gün boyunca kukla hep elindedir. Bu iki gün boyunca kuklayı sanki başkasıymış gibi herkesle ve konuşturan Kamil kendi söyleyemediği şeyleri kuklasına o söylüyormuş gibi söyler. Bu durum yüzünden arkadaşlarının kırılmaya başlar. Bunu gördüğü için Mert Kamil'i azarlar.

Mert “bu kukla artık eğlenceden çıktı. İnsanları güldüreceğim diye kırmaya başladın artık!”

3.2.3. Azarlama Davranışı ile İlgili Bulgular

Küçük düşürme davranışı daha çok alay etme davranışı ile iç içe geçmiş gibi görünmektedir. Alay etme daha çok o andaki konu ile alakalı olurken, küçük düşürme davranışı daha çok kişi ile alakalı olan durumlar içermektedir.

29. bölümde babasının dükkanında 3 tepsi baklavayı deviren Hayri'nin yerine babası kardeşi Hale'yi görevlendirir. Buna öfkelenen Hayri arkadaşlarına söyledikleri ile Hale'yi küçük düşürecek sözler söylemektedir.

Hayri “babam benim yerime Hale'yi geçirmiş. Gördünüz mü? O ne bilir bu işleri yahu! Oysa ben öyle miyim? Yılların tecrübesi. İçeri giren müşteri baklavayı fıstıklı mı yoksa cevizli mi isteyecek anlarım.”

Bir başka küçük düşürme davranışı alay etme davranışında da bahsedildiği gibi, 17. Bölümde enstrümanları ile müzik yaparken vokal olması gerektiğini düşünen Tayfa, sıra ile şarkı söyler. İlk şarkıyı Hayri söyler. Hayri söylerken Kamil ve Mert “ıııııııı” diyerek kulaklarını tıkırlar. Hayri'nin sesini beğenmediklerini “ııı” deyip yüzlerini buruşturarak ifade ederken, Hayri'ye karşı küçük düşürme davranışı sergilerler.

3.2.4. Cinsiyet ya da Fiziksel Özellikleri Hakkında Yorum Yapma Davranışı ile İlgili Bulgular

Cinsiyet ya da fiziksel özellikleri ile ilgili yorum yapma davranışı izlenen 20 bölümde yalnızca 2 farklı bölümde bulunmuştur. Birincisi 46. bölümdedir. Daha küçükken yaşadıkları bir anıyı hatırlayan Hayri Akın'a o anıyı anlatır. O anıda Kâmil ve Hayri mahallede âtil durumda olan kamyoneti oyun olarak sürmek için, önce sen, önce ben kavgası ederler. Kamil'in boyu Hayri'den epeyce uzundur.

Kamil “Daha senin boyun bile yetmiyor.”

Hayri “Ben şoför olunca Kamil'i arabaya almicam.”

İkincisi ise, 2. Bölümde yer almaktadır. Kâmil, Hayri ve Mert yaşlılara yardım haftası için Basri Amca'ya ev ve bahçe işlerinde yardım eden Hale ve Sevim'i izlemektedirler. Orada olduklarını fark eden Sevim yardım etmeleri için onları da çağırır. Ama tayfa yapılan işler kadın işi ve basit işler olarak görürler.

Sevim “e hadi siz de yardım edin.”

Kamil “Hayatta olmaz.”

Sevim “Aaa! Niye?”

Hayri “İmmm. Çünkü bunlar kızların yapacağı işler.”

Sevim “Bak sen. Demek bunlar kızların yapacağı işler.”

Hayri “Bizim ne işimiz olur çamaşır toplamak gibi basit işlerle.”

Sevim “Basit hal!”

Hayri “E tabi canım çok kolay hem de!”

Kamil “Kolay işler bunlar.”

Sevim Mert’e bakar. Onın ne diyeceğini merak ederek.

Mert “Yani el atardık atmasına da bunlar önemsiz işler.”

Sevim “Meeceert!”

3.3. Dolaylı Akran Zorbalığı

Dolaylı zorbalık türüne ilişkin olarak bulunan zorbalık davranışları Şekil.1’de daha önce de gösterildiği gibi sözel zorbalık davranışlarına göre daha azdır. Dolaylı zorbalık türlerinden; görmezlikten gelme, kıs kıs gülme, nefret dolu bakma, sosyal gruplardan dışlama türlerinde davranışlar gözlenmiştir.

3.3.1. Görmezlikten Gelme ile İlgili Bulgular

Görmezlikten gelme davranışı yalnızca 65. Bölümde gözlenmiştir. Kamil Mert ve Hayri basketbol oynarlar. O sırada onlara bir şey söylemek için bağırın, el sallayan, aralarına giren Akın’ı görmezler. O sırada top el değiştirdiğinde sahada başka biri olduğu için topu kaçırdığını ifade eden cümleler kurulur.

Akın “Ama pes artık! Beni görmezden geldiğiniz yetmezmiş gibi bir de başka biri diyorsunuz.”

Mert “aaa, Akın sen ne zaman geldin?”

Tayfa tekrar oyuna dalar. Akın söylemek istediği şey için 4-5 kez araya girse de başarılı olamaz.

3.3.2. Kıs Kıs Gülme Davranışına İlgili Bulgular

Kıs kıs gülme davranışı izlenen 20 bölüm içinden yalnızca 2 bölümde gözlenmiştir. Kıs kıs gülme davranışı da alay etme davranışı gibi bir kişi bir işi yeterince iyi yapamayacak ya da kendisi daha iyi yapabilecekse o durumlarda daha çok ortaya çıkmıştır. Bölüm 21’de Akın illüzyon gösterisi yapacaktır. Herkesi sandalyelerine oturtup kostümü ile karşılındadır. Akın gösteri olarak ortadan kaybolacağını söyler ve kabine girer. Bunu duyan Hayri “hıaaah” diye ağzını yamultarak güler.

İkincisi ise 45. Bölümde yer alır. Derste sunumunu mahvettiği için kızgın kızgın önden yürüyen Mert’in arkasından Hayri ve Kamil onu takip eder. Sunum karıncaların konuşmaları ile ilgilidir. Hayri karıncaların konuştuğunu görmediği için inanmamıştır. Mert de bilimin bunu ispatladığını düşündüğünü anlatır. O sırada Kamil bir keresinde bir karınca ile yaptığı konuşmayı anlatır. Hayri ve Kâmil bu konuşmadan sonra Mert’i ciddiye almaz gibi Kamil’in anlattığı karınca ile konuşması anısına gülerler. Mert de onların bu tavrına kızarak gider.

3.3.3. Nefret Dolu Bakma Davranışına İlgili Bulgular

Nefret dolu bakma davranışı yalnızca 31. Bölümde gözlenmiştir. Trafik haftasında okulun ve mahallenin trafik sorumlusu olarak Hayri seçilmiştir. Polis şapkasını takan ve düdüğünü alan Hayri trafikte okul arkadaşlarına ve mahalle sakinlerine yardımcı olur. Yalnız arkadaşlarının kurallara uyup uymadığına henüz bakmadan gördüğü herkesi düdüğünü çalarak uyarır. O sırada kaldırımdan gelip karşıya geçecek olan Sevim’i daha izlemeden uyarır. Sevim kızgın gözlerle Hayri’ye bakarak kuralları zaten bildiğini ve uyguladığını yüksek ses tonu ile anlatır. Nefret dolu bakışlarla oradan uzaklaşır.

3.3.4. Sosyal Gruplardan Dışlama Davranışına İlgili Bulgular

Sosyal gruptan dışlama davranışı direkt olarak birisini dışlama olarak gözlenmemiştir. 2. Bölümde yaşlılara yardım haftasında Basri Amcaya ev ve bahçe işlerinde yardım eden Hale ve Sevim’i izleyen tayfayı Sevim yardıma çağırır. Mert ve Kâmil yaptıkları işin kadın işi olduğunu ve çok basit olduğunu söylerler. Mert kararsız kalır konuşmada. Konuşması için ona bakan Sevim’e zorlanarak arkadaşları ile aynı fikirde olduğunu gösteren bir cevap verir. Mert aslında Kâmil ve Hayri ile aynı fikirde değilse bile arkadaş gruplarında dışlanmamak için aynı fikirde gibi cevap verir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Rafadan Tayfa çizgi filmi akran zorbalığı açısından incelendiği zaman, çok yoğun zorbalık davranışlarına rastlanmamıştır. Fiziksel zorbalık türlerinden hiç birisini içermezken sözel veya dolaylı zorbalık türlerinden bazılarını içermektedir. 20 bölümden 5 tanesinde hiç zorbalık davranışı yokken, 15 tanesinde yoğunluğu alay etme davranışı olarak gözlenmiştir.

Güneş vd., 2020’de yaptığı çalışmada içerikleri uygun olmayan çizgi filmleri izleyen çocuklarda akran sorunlarında anlamlı yükseklik belirlenirken olumlu davranışlarında ise düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Aynı şekilde 2013’te yapılan çalışmada da şiddet içerikli çizgi filmlere maruz kalan çocuklarda bağırma, agrasif davranma gibi akran zorbalığına ilişkin davranışlarda artma gözlenirken paylaşma, iş birliği ve empati kurma gibi davranışlarda azalma gözlenmiştir (UK Essay, 2020). Rafadan Tayfa çizgi filminde seçilen örneklem içerisindeki 20 bölümde herhangi bir fiziksel zorbalığa rastlanmamıştır. Ancak Önen ve Kartelli’nin 2017 yılındaki çalışmasında 42 çizgi film incelemiş ve bu çizgi filmlerin 26’sında fiziksel şiddete rastlanmıştır.

Aynı çalışmada 42 çizgi filmin 24’ünde sözel şiddete rastlanırken bu çalışmadaki toplam 20 bölümde toplamda 35 farklı yerde sözel zorbalık davranış saptanmıştır. Bu davranışların 23’ü alay etme, 5’i azarlama, 5’i küçük düşürme ve 2’si de fiziksel ya da cinsiyet özellikleri ile ilgili yorumdan oluşmaktadır. Özel ve Altınkaynak’ın (2023) yaptığı çalışmada da çocuklar tarafından izlenen ve içeriği incelenen YouTube

içeriklerinin %22.8'inde sözel şiddet saptanmıştır. Bu sonuçlar da çocuklar tarafından izlenen içeriklerin sözel şiddet bakımından daha yoğun görüldüğü gözlemlenmektedir.

Dolaylı zorbalık kısmına gelindiğinde ise sözel zorbalık kadar sık karşılaşılsa da Rafadan tayda çizgi filminin izlenen 20 bölümünde görmezlikten gelme, kıs kıs gülme, nefret dolu bakma ve sosyal gruplardan dışlama gibi dolaylı zorbalıklar gözlenmiştir. Her ne kadar çocuklar dolaylı zorbalığa kıyasla fiziksel ve sözel zorbalıklara daha meyilli olsa da dolaylı zorbalık gösterdiği veya maruz kaldığı ortaya konmuştur (Adams, 2008; Monks, vd., 2011).

Çocukların TV izleme ve örnek alma durumlarından dolayı araştırması gerekli görülmüş olan çalışma tamamlandığında, Rafadan Tayfa çizgi filminin zorbalık davranışları açısından çocuklara rol model olma olasılığının düşük olduğu düşünülmektedir. Karakterlerden etkilenen çocukların çok şiddetli zorbalık davranışı sergileme olasılığının düşük olacağı ön görülmektedir.

BEYAN

“Okul Öncesi Dönem Çocukların İzledikleri Çizgi Filmlerin Akran Zorbalığı Açısından İncelenmesi: Rafadan Tayfa Örneği” isimli makalemiz ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Adams, J. L. (2008). Preschool aggression within the social context: a study of families, teachers, and the classroom environment. Unpublished doctoral dissertation, Florida State University, Florida, USA.
- Akduman, G. G. (2012). Okul öncesi dönemde akran zorbalığının incelenmesi. *Journal of Society & Social Work*, 23(1), 1-18.
- Akduman, G. G. & Özasan, H. (2018). Okul öncesi dönem çocukların akran zorbalığına maruz kalma durumları ile duygularını yönetme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Conference Indexing System*, 1-8.
- Alsaker, F. D. & Nägele, C. (2008). Bullying in kindergarten and prevention. *An international perspective on understanding and addressing bullying*, 1, 230-252.
- Bayır, E. & Günşen, G. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının en çok izledikleri çizgi filmlerin bilimsel açılarından analizi. *Traşya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 746-761.
- Bradley, K. D. (2001). Group entry strategies as socially excluded children as a function of sex, ethnicity, and sociometric status. Unpublished doctorate dissertation, The University of Texas, Texas, USA.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Chen, X., Chang, L., He, Y., & Liu, H. (2005). The peer group as a context: Moderating effects on relations between maternal parenting and social and school adjustment in chinese children. *Child Development*, 76(2), 417-434.
- Doll, B., Murphy, P., & Song, S. Y. (2003). Their relationship between children's self-reported recess problems and peer acceptance and friendships. *Journal of School Psychology*, 41, 113-130.
- Ey, L., & Spears, B. A. (2017). Early childhood knowledge and understanding of bullying: An approach to early childhood prevention. In P. Slee, G. Skrzypiec, & C. Cefai (Eds.), *Child and adolescent wellbeing and violence prevention in schools* (pp. 109–117). Routledge.
- Fırat, H. (2019). Çizgi filmlerde çocuk gerçekliği: Niloya örneği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 8(2), 1007-1033.
- Gülay, H. (2009). Okul öncesi dönemde akran ilişkiler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22), 82-93.
- Gün, R. Ş. & Akduman, G. G. (2022). Okul öncesi çocuklarının psikolojik sağlamlıklarının akran zorbalığı davranışları ile ilişkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20(1), 107-123.
- Gündüz, B. (2019). Zorba ve mağdur olan ortaokul öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarının incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye.
- Güneş, E., Dayı, A., Çolak, M. & Bingöl, Ö. Ş. (2020). Oyun dönemindeki çocukların davranış sorunları ile izledikleri çizgi filmler arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23(4), 438-445.
- Helgeland, A., & Lund, I. (2016). Children's voices on bullying in kindergarten. *Early Childhood Education Journal*, 45(1), 133–141.
- Karakale, F. (2018). 'Rus Ayısı' kavramının ortaya çıkışı. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 3(1), 35-45.
- Karakuş, N. (2015). Okul öncesi döneme hitap eden tema içerikli çizgi filmlerin değerler eğitimine katkısı yönünden değerlendirilmesi (Niloya Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(30), 251-277.
- Metin Aslan Ö. ve Tuğrul, B. (2014). Okul öncesi dönemdeki çocukların oyunlarında ortaya çıkan zorbalık ve mağdur olma davranışlarının içerik analizi. *Kuramsal eğitim Bilimleri Dergisi*, 1.(7).

- Monks, C. P., Palermiti, A., Ortega, R. & Costabile, A. (2011). A cross-national comparison of aggressors, victims and defenders in preschools in England, Spain and Italy. *The Spanish Journal of Psychology*, 14(1), 133-144.
- Önen, Ö. & Kartelli, F. (2017). Türkiye’de yayın yapan çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerdeki şiddet olgusunun analizi. *Marmara İletişim Dergisi*, (27), 81-93.
- Özel, Ö. & Altınkaynak, H. (2023). Examination of YouTube content in terms of potential behaviors that preschool children can take as an example: The example of Enes Batur. *HAYEF: Journal of Education*, 20(1), 11-17.
- Özgür, K., Fazlıoğlu, Y., & Ecenur, V. (2020). A research into the values within values education in cartoons that preschool children mostly watch. *European Journal of Education Studies*, 7(11).
- Rivers, I. & Smith, P. K. (1994). Types of bullying behaviour and their correlates. *Aggressive behavior*, 20(5), 359-368.
- Saracho, O. (2016). Bullying prevention strategies in early childhood education. *Early Childhood Education Journal*, 45(4), 453–460.
- Tanrıkulu, İ., Özdiç, N. K. & Besnili, Z. N. (2021). Okul öncesi dönemde akran zorbalığı ve okul yapısı ile ilgili değişkenlerin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 857-873.
- UK Essays. The effect of cartoon violence on preschoolers psychology essay. <http://www.ukessays.com/essays/psychology/the-effect-of-cartoon-violence-on-preschoolers-psychology-essay.php>. Erişim tarihi: Nisan 20, 2023.
- Uysal, H. & Dinçer, Ç. (2012). Okul öncesi dönemde akran zorbalığı. *Journal of Theoretical Educational Science*, 5(4), 468-483.
- Wee, S. J., & Lee, Y. (2020). Writing letters to characters in bullying-themed stories: An approach to educating about bullying in early childhood. *Australasian Journal of Early Childhood*, 45(3), 266-279.
- Yağan Güder, S., Ay, A., Saray, F., & Kılıç, İ. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları açısından incelenmesi: Niloya örneği. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 96-111.
- Yalçıntaş Sezgin, E. Y. (2018). Okul öncesi öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin algı ve görüşleri: zorbalık davranışları tespitleri, zorbalık davranışları karşısında uyguladıkları stratejiler ve aldıkları önlemler. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute/Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (33), 85-104.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Z., & Arı, M. M. (2021). Okul öncesi döneme yönelik hazırlanan pepee ve maşa ile koca ayı çizgi filminin değerler açısından incelenmesi. *Pearson Journal*, 6(15), 19-40.